

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1929 kl. 1 e.m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om
inskränkning i Konungens rätt att upplösa riksdagens första
kammare.*

I de likalydande motionerna nr 226 i första kammaren av herr *Almkvist m. fl.* och nr 350 i andra kammaren av herr *Ekman* har hemställts, att riksdagen måtte besluta att såsom vilande för fortsatt grundlagsenlig behandling antaga följande ändrade lydelse av § 3 riksdagsordningen:

§ 3.

Riksdagsmännen utses till båda kamrarna genom val för viss tid; dock äger Konungen, innan den tid tilländagått, att, med iakttagande av vad här nedan ävensom i 5 § stadgas, förordna om nya val i hela riket till båda kamrarna eller den ena av dem.

Förordnande om nya val till första kammaren må icke utfärdas i annat fall än då ett av Konungen väckt förslag, som genom kammarens avslag förfallit, sedermera med enahanda utgång av honom förelagts kamrarna vid första riksdagen efter nästa allmänna val till andra kammaren eller, i fall som avses i 17 § 1 mom., vid första lagtima riksdagen efter valet; skolande förordnandet om nya val vara givet inom fyra månader.

Beträffande motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till motionerna.

Historik.

Såsom utskottet i sitt utlåtande nr 20 närmare omtalat, föreslog konstitutionsutskottet vid 1926 års riksdag i anledning av motion om valbarhets-census' borttagande, att riksdagen skulle begära utredning angående ändringar i villkoren för valbarhet till första kammaren, vilken utskottets hemställan bifölls av första kammaren, medan andra kammaren beslöt vilande grundlagsändring om census' avskaffande. De i anslutning till riksdagens behandling av denna fråga samma år tillsatta s. k. 1926 års förstakammarsakkunniga framlade i sitt år 1927 avgivna betänkande som enda positiva förslag census' avskaffande. Två reservanter förordade ytterligare reformer beträffande första kammaren, bland annat en inskränkning i Konungens rätt att upplösa kammaren. Till 1928 års riksdag framlades proposition i första kammarfrågan, innefattande förslag dels om census' av-

skaffande, dels ock om en dylik inskränkning i upplösningsrätten, denna senare dock utformad på något annat sätt än vad nämnda reservanter bland de sakkunniga föreslagit. Konstitutionsutskottet ansåg de båda förslagen, vilka propositionen innefattade, vara varandra ovidkommande saker, vilka av politiskt taktiska skäl förknippats med varandra. Konstitutionsutskottet hade 1926 gått in för tanken att utbyta census' mot andra valbarhetskvalifikationer. En försvårad upplöslighet av kammaren kunde enligt utskottets mening icke ersätta census. På grund av dessa omständigheter ingick konstitutionsutskottet icke i vidare prövning av propositionen utan hemställde om avslag å densamma, vilken hemställan av kamrarna bifölls.

Det nu föreliggande förslaget är detsamma, som förra året framfördes i propositionen. Utskottet erinrar fortfarande, att förslaget icke innebär census' utbytande mot någon annan valbarhetskvalifikation, varför detsamma går utanför den av utskottet år 1926 angivna ramen för en utredning om grunderna för valbarhet till första kammaren.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet vill icke förneka, att varje upplösning av första kammaren är i hög grad ägnad att eliminera verkan av den successiva förnyelsen och den långa valbarhetsperioden. Vidare talar mot att första kammaren över huvud skall kunna upplösas det förhållandet, att en upplösning icke innebär en vädjan till folket i val, till urväljarna, vilket dock borde vara ett upplösningensinstituts egentliga ändamål.

Några bärande skäl för att en upplösning under sådana förutsättningar, som i motionerna föreslås, skulle visa sig mer berättigad än eljest, hava emellertid icke förebragts. En regering, som av partitaktiska skäl skulle vilja upplösa första kammaren, synes, om förslaget genomfördes, lätt kunna arrangera en upplösningssituation, blott regeringen kunde bibehålla sig vid Konungens rådsbord över ett andra kammarval. Å andra sidan förhindras alla regeringar, som icke fungera en viss tid å ömse sidor ett sådant val, att alls använda upplösningssmakten. Förslaget synes ävenledes kunna vara ägnat att främja uppkomsten av ett motsatsförhållande mellan kamrarna. När dessutom utpekandet av vissa fall, då en upplösning skulle vara tillåtlig, lätt kan medföra benägenhet att, när de formellt lagliga förutsättningarna finnas, tillgripa upplösningensinstitutet, finner utskottet det nu föreliggande förslaget icke vara varken nödigt eller nyttigt.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 maj 1929.

På konstitutionsutskottets vägnar:

K. von GEIJER.

Närvarande: Herrar von Geijer, Sävström, David Bergström*, G. W. Hansson, Hellberg, Vännerström, Ljunglund, Larsén, Sundberg, Carl Eriksson*, Alexander Nilsson, Engberg, Hallén, Forssell, Laurén*, Lindmark, Karlsson i Vadstena*, Petersson i Broaryd, Holmström och Lundén.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *David Bergström, Hellberg* och *Lundén*, vilka yrkat, att utskottet skulle hemställa om bifall till de förevarande motionerna.